

TA

lu Keski-Pohjanmaan kellokaapille tunnusomaiset heleät ja iloiset kukkamaalaukset. Könninkellot ovat tavallisesti ruskealla ootrattuja (ädra = maalata puun syitä jäljitellen); maalari on halunnut värin avulla jäljitellä jotakin jaloa puulajia, esimerkiksi tammea tai jakarandaa.

Könniläisen kellokaapin malli on ajalta, jolloin mestarit saattoivat tehdä niitä puhdetöinä itsekkin. Vanhin tietämäni kaarevakaappinen kello on Jaakko Könnin tekemä 1796, ja sen upean kaapin voi mainosti kuvitella silloin 22-vuotiaan nuorukaisen taidonnäytteeksi. Kellokaappien tekijät ovat myöhemmin ottaneet mallia mestareilta, siitä puhuu esimerkiksi Kansallismuseon könniläisen harjaleikkaus, jonka malli on siepattu Juha Yli-Könnin lehterikellosta.

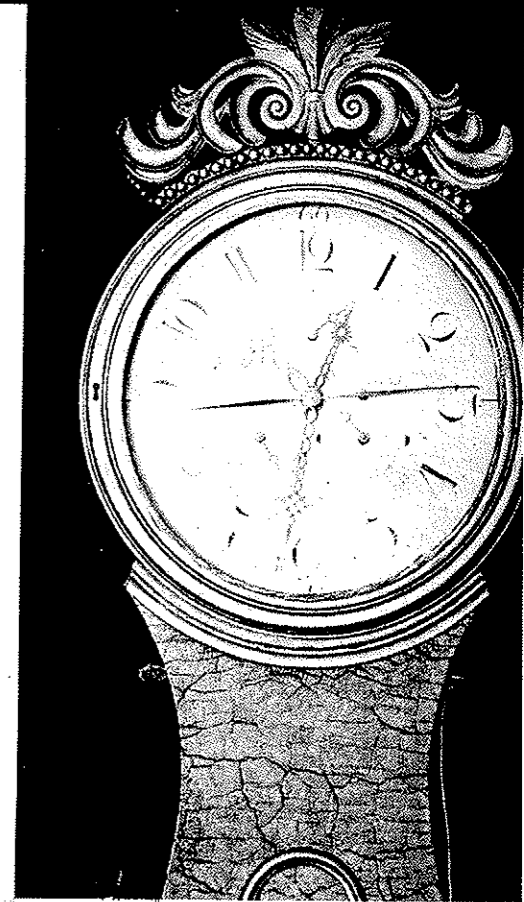
Könniläisessä kellokaapissa tämän päivän katselija ihailee ennen muuta sen ylhäisen pidättyvästi kaartuvia linjoja, muodon sopuisuutta ja koristelun pelkis-

tynyttä yksinkertaisuutta, sanalla sanoen: veistäjän erinomaista muodontajua - piirre, joka on tyyppillinen suomalaisen kansanmestarin parhaille aikaansaannoiksi. Usein saa ihmetellä taitavuutta, millä veistäjä on suoriutunut harjan sulkaisten lehtiryhmien ja niihin joskus liittyvien ruusunkukkien veistämisestä - mutta nämä kellokaapithan ovatkin ajalta, jolloin renkikään ei saanut täyttä palkkaa ellei osannut tehdä niitä talossa tarpeellisia tavaroita »mitä kirveellä, höölällä ja veitsellä veistetään.»

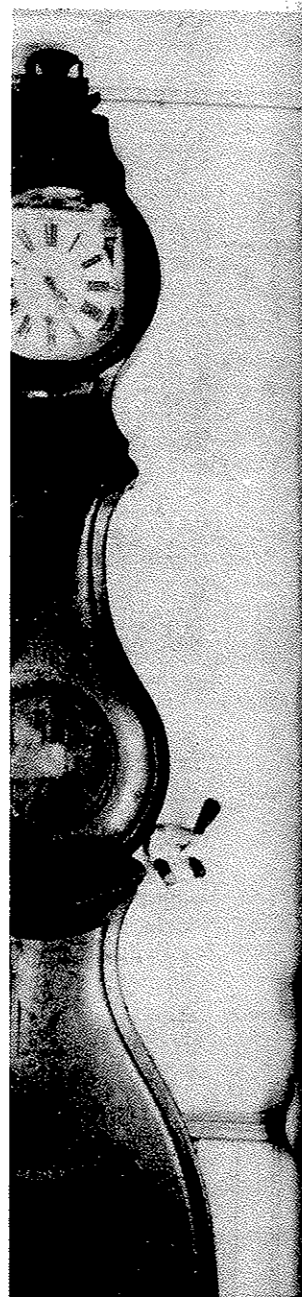
Tavallista näkevämpää silmää ja varmempaa kättä on kysynyt teijältä myös Suupohjan pitäjässä tavallinen »fatikaappi», jonka linjoissa ja sulkamaisten lehtien käsittelytavassa on sukulaisuutta könniläisten kellokaappien kanssa. Appelgrenin mukaan Könnillä olikin eriyinen puusepänerstas, missä kellokaappien lisäksi valmistettiin tavallisiakin kaappeja. Tuotannon tehdasmaistuessa kaappien valmistus

niin kellokaappien kuin muitenkin - siirtyi erityisille puusepille, joita oli omassa pitäjässä ja kauempanakin, jopa Keski-Pohjanmaalla. Könnin pitkälle viety työnjako ulottui tavallisiin kaappeihin: Ujasten nikkarinverstaassa esimerkiksi tehtiin kaapit Könnille, Könnillä niihin tarvittavat lukot ja muut metalliosat. Samoin tehtiin Könnillä kärryjen ja keisien rautaosat, puutyöt muualla.

Ennättivätkö sitten näin monitaitoiset ja -toimiset mestarit ja »vapriköörit» ollenkaan viljelyksiään ajattelemaan? Kun »Pitäjän Pyssy-Seppä» Jacob Strand (Könni) v. 1757 osti Königsbäckin uudistilan, jonka kokonaispinta-ala oli 624 tynnyrialaa, oli se tosiasiallisesti autio, »pellot kuohumaata, laihaa hiekkaa - heikkoa savimaata, niityt paljolti alavia, saraa ja kortetta kasvavia.» Kun talo 1816 jaettiin, kokonaispinta-ala oli nousut lähes kaksikertaiseksi ja viljelyspinta-ala 6½-kertaiseksi. Voima-

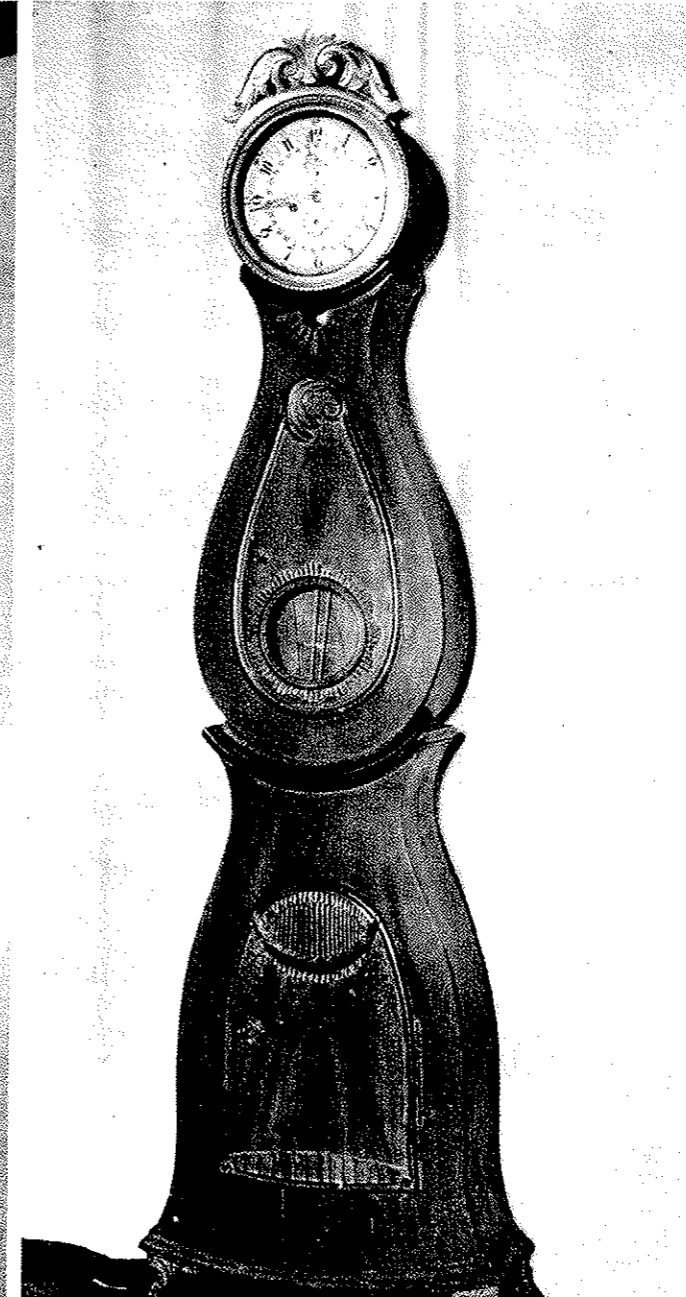
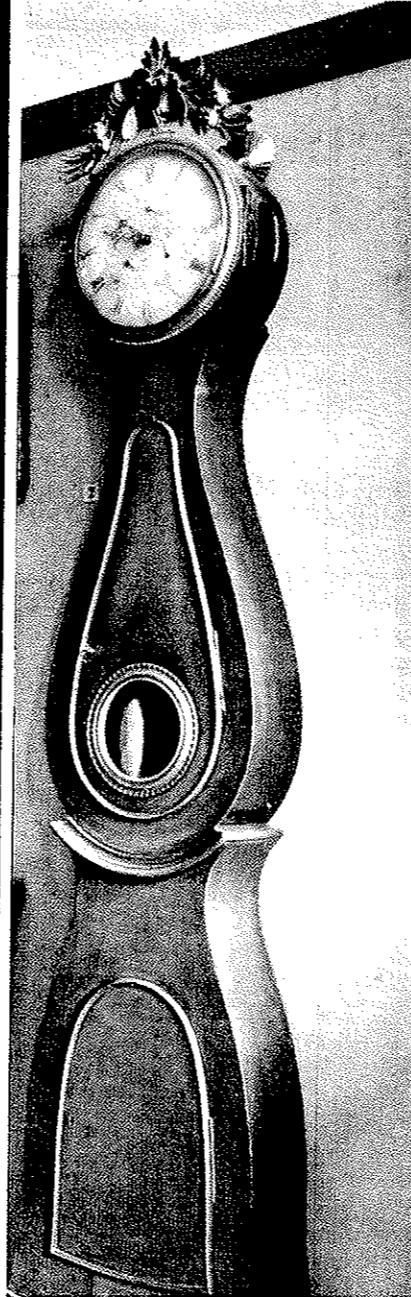
↑ Tyyppillinen könniläisen kellokaapin harja: keskellä on kolmen sulkamaisen lehden muodostama ryhmä ja sen molemmin puolin lehtikiehkuroita. — Valok. E. Ala-Könni.

← Keski-Pohjanmaalla tavallinen pyöreälinjainen kellokaappi. Sille on tunnusomaista runsas ja värikäs kukkamaalauskoristelu ja tämän tyyppin läheisiä sukulaisia ovat Ruotsin Mora-kellojen kaapit. — Valok. E. Ala-Könni.

→ Tässä on tyyppillinen könniläinen: sen linjat kaartuvat pidättyvästi, muoto on sopusuhainen ja koristelu pelkistyneen yksinkertaisista. — Valok. Kansallismuseo.

→→ Sopii hyvin, että Vaasan läänin maaherralla on könninkello. Tämän kellokaapin keski- ja jalustaosaan veistäjä on leikan-

peräisestä pellonraivauksesta lienevät syntyneet tarinat Könnin kuokkamiehestä - sen verran pohjaakin on näille tarinoille, että Könnillä kerrotaan olleen hevostyökalujen nostokoneen.

Tunnustukseksi myös maataloudellisista ansioistaan veljekset Juha ja Jaakko saivat Suomen Talousseuran hopeamitalit. Kun Juha Ala-Könni kuoli 1865, häneltä jäi 11 hevosta, 40 nautaa ja, vaikka oli keskikesä, talon aitassa oli rukiita 74 hehtolitran. »Rukihiseen» talonpitoon liittyi muuan Könnien harjoittaman liiketoiminnan muoto nykyajan ihmistä ehkä ihmetyttävä, mutta aikanaan täysin luonnollinen, korkeintaan kateutta herättänyt melkein tehdasmaainen »Könnin vünan» valmistus.

Könnien rikkaudesta kertoo paljon puhuvasti talojen arvoesineitten runsaus. Niinpä Juha Yli-Könnin jäämistön huutokaupassa 1861 myytiin 15 kultasormusta ja 46 hopealusikkaa - ja jäi niitä vielä taloonkin. Juha Ala-Könnin kuolinpesä taas sisälsi kaiken muun ohella saatavia 117 velallista summan, joka oli lähes viisi kertaa hänen tilansa arvo.

Tekivät mitä tahtoivat ja osasivat